

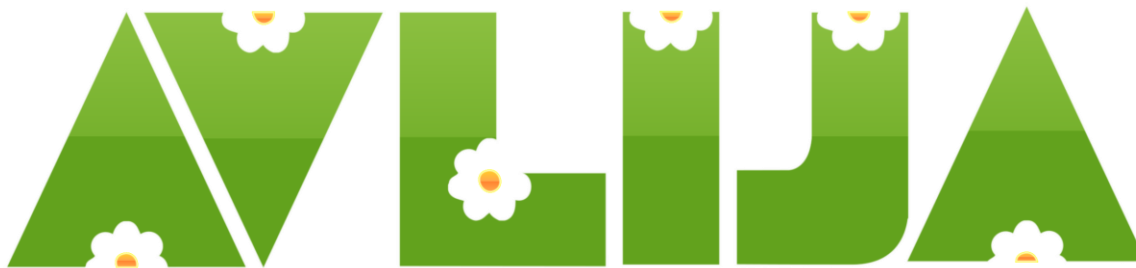
NVO AVLIJA ROŽAJE

NAZIV ISTRAŽIVANJA:

"Evropski horizonti Rožaja: Percepcije, očekivanja i stavovi građana o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji",

Istraživanje sprovela: NVO AVLIJA Rožaje

Rožaje, novembar 2025.

SADRŽAJ

1.UVOD	2
2.METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	3
2.1. Predmet istraživanja.....	3
2.2. Cilj istraživanja.....	3
2.3. Ciljna grupa	4
2.4. Uzorak.....	4
2.5. Instrumenti istraživanja.....	4
2.6. Prikupljanje i obrada podataka	4
3.ANALIZA I OBRADA REZULTATA ISTRAŽIVANJA	5
3.1.Diskusija.....	13
3.2.Preporuke	14
4.ZAKLJUČAK	15
5.PRILOG (ANKETNI UPITNIK)	16

1.UVOD

Proces evropskih integracija predstavlja najznačajniji spoljnopolitički prioritet Crne Gore, koji sa sobom donosi korjenite društvene, ekonomske i političke reforme. Iako se pregovori vode na državnom nivou, stvarni efekti pristupanja Evropskoj uniji (EU) najdirektnije se osjećaju na lokalnom nivou, u svakodnevnom životu građana. Razumijevanje stavova javnog mnjenja je stoga ključno za uspjeh ovog procesa, jer legitimitet reformi zavisi od podrške i očekivanja stanovništva.

Opština Rožaje predstavlja specifičan i izuzetno zanimljiv kontekst za proučavanje percepcija o Evropskoj uniji. Kao multietnička sredina smještena na sjeveru Crne Gore, Rožaje se suočava sa izraženim socio-ekonomskim izazovima, ali istovremeno posjeduje snažnu vezu sa zemljama Zapadne Evrope kroz svoju mnogobrojnu dijasporu.

Ovo istraživanje, pod nazivom "**Evropski horizonti Rožaja: Percepcije, očekivanja i stavovi građana o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji**", nastalo je iz potrebe da se "opipa puls" lokalne zajednice. Cilj nam je da utvrdimo da li građani Rožaja dominantno vide EU kao šansu za ekonomski oporavak, bolji životni standard i zaštitu manjinskih prava, ili pak prevladavaju strahovi od rasta cijena i, što je za ovu regiju najkritičnije, dodatnog iseljavanja stanovništva nakon otvaranja granica.

Poseban fokus istraživanja stavljen je na uticaj rožajske dijaspore na formiranje lokalnog mišljenja o EU. Pretpostavka je da direktna iskustva rođaka i prijatelja koji već žive i rade u Uniji značajno oblikuju očekivanja Rožajaca, kreirajući specifičnu sliku o evropskim standardima "iz prve ruke".

Analizom stavova 100 ispitanika iz različitih demografskih grupa, ovo istraživanje teži da pruži objektivnan uvid u to kako građani Rožaja balansiraju između nade u bolje sutra unutar evropske porodice naroda i realnih strahova od izazova koje taj proces donosi njihovoj lokalnoj zajednici.

2.METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje osmišljeno je i realizovano sa ciljem da se pruži objektivan i precizan uvid u javno mnjenje lokalne zajednice Rožaja o procesu evropskih integracija Crne Gore.

1. Nosilac istraživanja

Istraživanje je u potpunosti sproveda i realizovala **Nevladina organizacija (NVO) AVLIJA iz Rožaja**. Članovi organizacije su bili zaduženi za sve faze procesa: od dizajna anketnog upitnika, preko terenskog i online prikupljanja podataka, do finalne obrade i analize rezultata.

2.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja su **stavovi, percepcije i očekivanja punoljetnih građana opštine Rožaje** u pogledu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Istraživanje se fokusira na analizu odnosa između lokalnog identiteta, uloge dijaspore i socio-ekonomskih očekivanja od evropskih integracija.

2.2. Cilj istraživanja

- **Opšti cilj:** Utvrditi nivo podrške građana Rožaja ulasku Crne Gore u EU i identifikovati ključne motivatore i prepreke takvom stavu.
- **Posebni ciljevi:**
 - Ispitati da li građani vide EU kao šansu za ekonomski oporavak grada ili kao rizik od daljeg iseljavanja.
 - Utvrditi uticaj rožajske dijaspore na kreiranje slike o Evropskoj uniji kod lokalnog stanovništva.
 - Analizirati razliku u stavovima između mlađe i starije populacije u Rožajama.

2.3. Ciljna grupa

Ciljnu grupu čine **građani opštine Rožaje stariji od 18 godina**. S obzirom na specifičnost regije, istraživanje obuhvata:

- Mlade (studente i nezaposlene).
- Radno sposobno stanovništvo (lokalne preduzetnike, poljoprivrednike i zaposlene u javnom/privatnom sektoru).
- Pripadnike dijaspore koji su u trenutku istraživanja prisutni u opštini.

2.4. Uzorak

- **Veličina uzorka:** 100 ispitanika (N=100).
- **Tip uzorka: Prigodni stratifikovani uzorak.** Iako je uzorak slučajan, vodiće se računa o proporciji polne i starosne strukture (npr. 50% muškaraca, 50% žena; različite starosne grupe) kako bi rezultati bili što reprezentativniji za lokalni nivo.

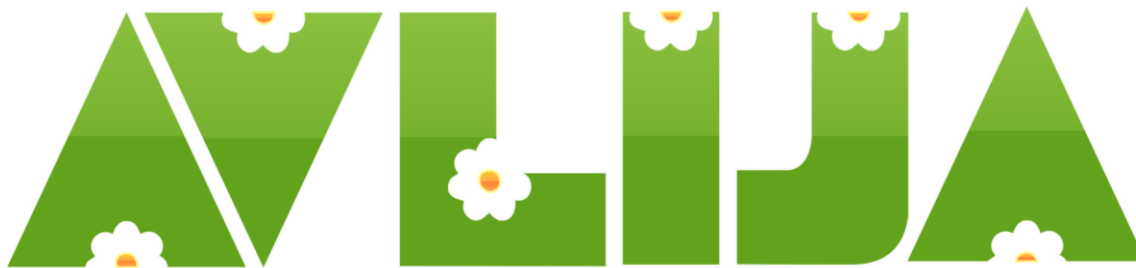
2.5. Instrumenti istraživanja

Glavni instrument istraživanja je **anketni upitnik** (polustrukturirani upitnik).

- Upitnik sadrži ukupno **11 pitanja** (zatvorenog tipa i skala stavova).
- Anketa je **anonimna**, što osigurava veću objektivnost i iskrenost ispitanika, posebno kod pitanja koja se tiču povjerenja u institucije i planova za iseljavanje.

2.6. Prikupljanje i obrada podataka

- **Prikupljanje:** Podaci se prikupljaju kombinovanom metodom – putem online platforme (Google Forms) za mlađu populaciju i putem terenskog anketiranja (face-to-face) za starije sugrađane koji nisu digitalno pismeni.

- **Obrada podataka:**

- **Kvantitativna analiza:** Podaci će biti obrađeni statistički (deskriptivna statistika). Rezultati će biti prikazani kroz procenete i frekvencije (npr. "60% ispitanika smatra da...").

- **Grafički prikaz:** Za svako pitanje biće izrađeni grafikoni (pite ili stubići) radi lakše vizuelizacije trendova.

- **Kvalitativni osvrt:** Kratka interpretacija dobijenih podataka u kontekstu lokalne problematike Rožaja (npr. uticaj blizine granice i migracija).

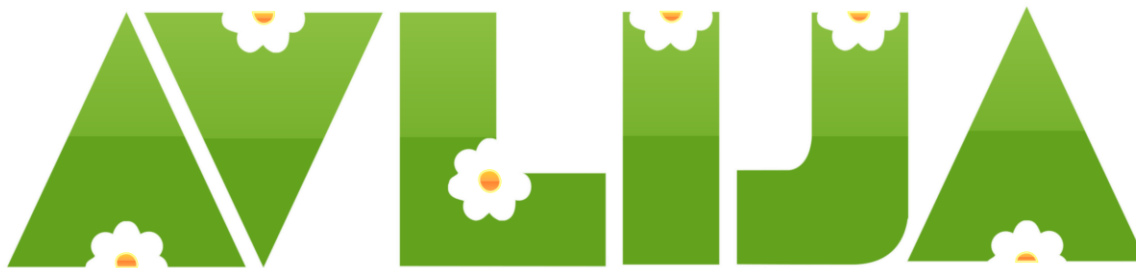
3. ANALIZA I OBRADA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

1. Polna i starosna struktura

Grafikon 1. Polna struktura

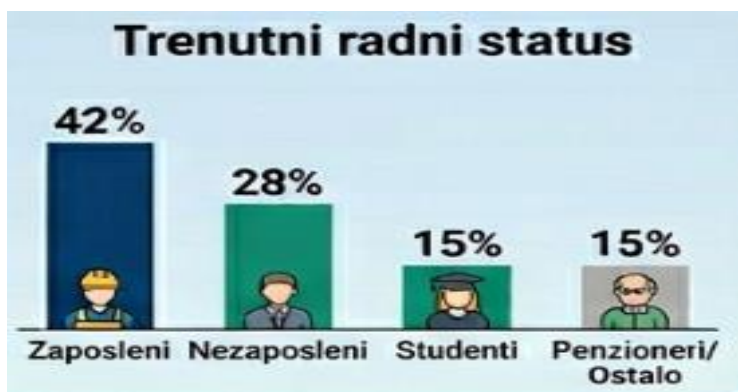
Ovaj panel se sastoji od dva dijagrama koji definišu demografski profil uzorka.

• **Lijevi kružni dijagram (Pol):** Prikazuje da je uzorak prilično balansiran. **52%** ispitanika su **muškarci** (tamnoplava boja), a **48%** su **žene** (zeleno boja).

• **Desni kružni dijagram (Starost):** Prikazuje starosnu granicu. Većinu uzorka, **55%**, čine građani **stariji od 35 godina** (svjetloplava boja), dok **45%** čine mladi od **18 do 35 godina** (žuta boja). To nam govori da su u istraživanju dominantno učestvovali iskusniji građani, ali da je glas mladih takođe snažno zastupljen.

2. Trenutni radni status

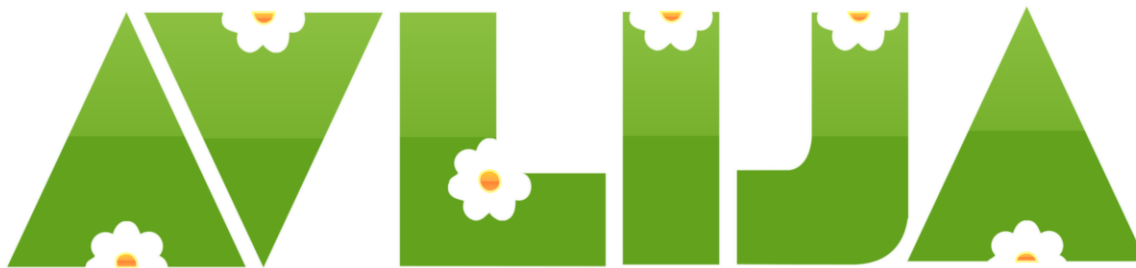

Grafikon 2. Radni status

Ovaj stubičasti grafikon prikazuje socio-ekonomsku situaciju ispitanika.

• **Prikazuje:** Najveći procenat ispitanika, **42%**, je **zaposlen**. Slijede **nezaposleni** sa **28%**, što ukazuje na značajan izazov nezaposlenosti u opštini. **Studenti** i **penzioneri/ostalo** čine po **15%** uzorka. Ovi podaci su važni jer radni status direktno utiče na očekivanja od EU (npr. zaposleni se mogu nadati većem tržištu, a nezaposleni lakšem zapošljavanju u inostranstvu).

3. Podrška članstvu u EU

Grafikon 3. Podrška članstvu u EU

Ovaj kružni dijagram je ključni pokazatelj opšteg raspoloženja.

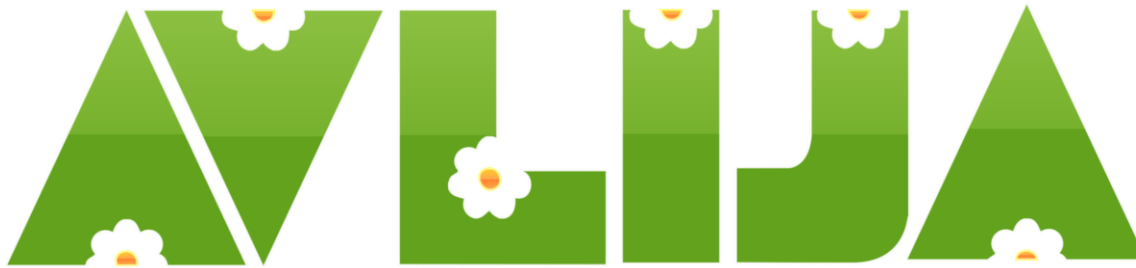
• **Prikazuje:** U Rožajama postoji **ogromna većina** koja podržava ulazak Crne Gore u EU – čak **82%** (velika zelena površina). Protivljenje je nisko, sa samo **12%** onih koji **ne podržavaju** (crvena boja), dok je **6%** građana **bez stava**. Ovo potvrđuje da je Rožaje jedna od opština sa najizraženijim proevropskim stavom u državi.

4. Referendum: ZA ili PROTIV

Grafikon 4. Referendum ZA ILI PROTIV

Ovaj grafikon vizualizuje kako bi građani glasali da se sutra održi referendum.

• **Prikazuje:** Rezultati su još jasniji nego u prethodnom pitanju. Čak **85%** građana bi glasalo **ZA** (visoki zeleni stub sa kvačicom). Samo **10%** bi glasalo **PROTIV** (crveni stub sa iksom), dok **5% ne bi izašlo** na glasanje. Ovo pokazuje da je podrška stabilna i da bi referendum u Rožajama prošao sa ubjedljivom većinom.

5. Glavna prednost ulaska u EU

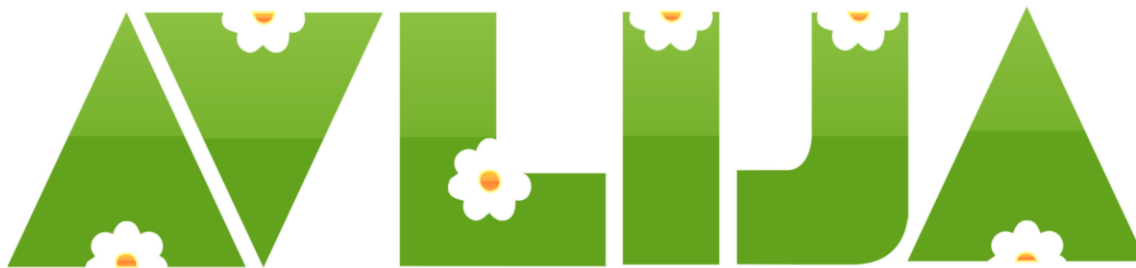

Grafikon 5. Prednosti ulaska u EU

Ovaj horizontalni stubičasti grafikon rangira očekivanja građana.

• **Prikazuje:** Građani Rožaja primarno vide EU kroz prizmu mobilnosti i ekonomije. Najviše njih, **40%**, smatra da je najveća prednost **olakšano putovanje i rad** (ikone aviona i pasoša). Na drugom mjestu je **bolji životni standard** sa **30%**. **Pristup EU fondovima** je na trećem mjestu sa **20%**, dok najmanje ispitanika, **10%**, kao primarnu prednost vidi **vladavinu prava**. Ovo ukazuje da su lični i ekonomski benefiti u prvom planu.

6. Glavni rizik ili mana

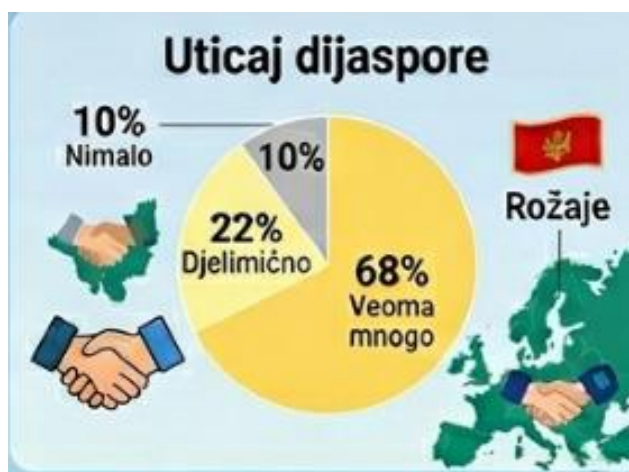

Grafikon 6. Rizici ulaska u EU

Ovaj grafikon rangira najveće strahove građana u vezi sa integracijama.

• **Prikazuje:** Postoji jedan dominantan strah. Čak **55%** ispitanika smatra da je najveći rizik **dodatno iseljavanje iz Rožaja** (ikone ljudi koji odlaze). To je jasan signal da građani strahuju da će otvorene granice EU ubrzati trend depopulacije grada. Na drugom mjestu je **porast cijena** sa **25%**. Strah od **gubitka identiteta** (12%) i **strogih propisa** (8%) je znatno manji, što znači da građani ne vide EU kao prijatnu svojoj kulturi, već primarno strahuju od ekonomskih posljedica (iseljavanje i inflacija).

7. Uticaj dijaspor

Grafikon 7. Uticaj dijaspor

Ovaj kružni dijagram analizira koliko rođaci u inostranstvu utiču na stavove kod kuće.

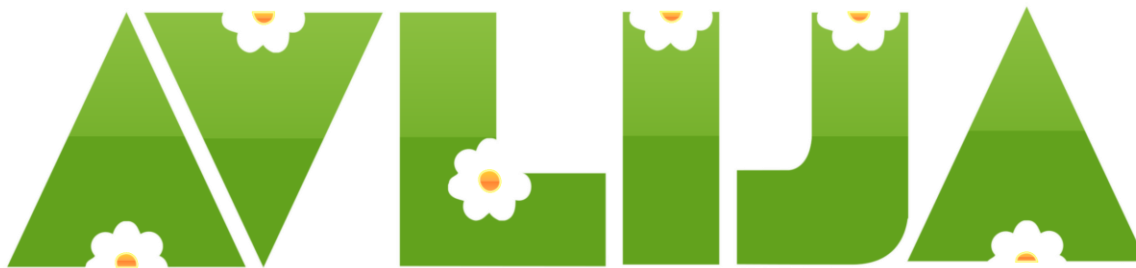
• **Prikazuje:** Dijaspora ima **presudan uticaj**. Čak **68%** građana izjavilo je da iskustva njihove dijaspore na njihov stav o EU utiču **veoma mnogo** (velika žuta površina). Za **22%** uticaj je **djelimičan**, a samo za **10%** uticaj je **nimalo** značajan. S obzirom na to da je većina dijaspore u bogatim zemljama EU (poput Njemačke ili Luksemburga), ovaj grafikon direktno objašnjava visoku podršku EU (Pitanje 3): građani vide pozitivan primjer standarda kod svoje rodbine i žele to isto za sebe.

8. Položaj manjinskih naroda

Grafikon 8. Položaj manjinskih naroda

Ovaj polukružni grafikon analizira očekivanja u domenu ljudskih i manjinskih prava.

• **Prikazuje:** Velika većina građana, **72%**, vjeruje da će se ulaskom u EU položaj manjinskih naroda u Crnoj Gori **značajno poboljšati** (velika zelena površina sa ikonama spojenih ruku). **20%** smatra da **neće biti promjena**, dok samo **8%** strahuje da će se položaj **pogoršati**. Ovo pokazuje visoko povjerenje u EU standarde zaštite ljudskih prava.

9. Samoprocjena informisanosti

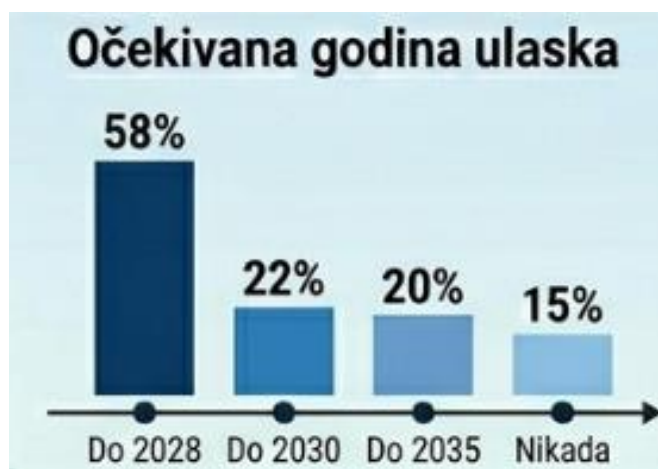
Grafikon 9. Samoprocjena informisanosti

Ovaj horizontalni grafikon prikazuje koliko građani misle da znaju o EU.

• **Prikazuje:** Najveći dio građana, **50%**, sebe smatra **djelimično informisanim** (plava boja). To znači da imaju osnovnu predstavu, ali im nedostaju detalji. **30%** priznaje da je **slabo informisano**, a samo **15%** smatra da je **odlično informisano**. Malih **5%** građana to **ne zanima**. Ovi podaci ukazuju na potrebu za boljim i konkretnijim kampanjama informisanja na lokalnom nivou.

10. Očekivana godina ulaska

Grafikon 10. Godina ulaska Crne Gore u EU

Ovaj grafikon prikazuje realizam ili optimizam građana u pogledu vremenskog okvira.

• **Prikazuje:** Građani su većinom realni. Najveći procenat, **58%**, očekuje ulazak Crne Gore u EU u **naredne 2 godine** (do 2028. godine). **22%** je optimistično i očekuje ulazak do 2030.godine **20%** smatra da će Crna Gora ući u EU do 2035 godine dok je **15%** pesimistično i smatra da Crna Gora **nikada** neće ući u EU.

11. Planovi za napuštanje Rožaja

Grafikon 11. Planovi za napuštanje Rožaja

Ovaj kompleksni kružni dijagram analizira migracione namjere u kontekstu EU.

• **Prikazuje:** Rezultati su zabrinjavajući i potvrđuju strah iz Pitanja 6. Kombinovano, **više od polovine** ispitanika razmišlja o odlasku: **38%** planira da **ode uskoro**, dok bi **17%** otišlo **ako država ne uđe uskoro u EU**. Dodatnih **10%** već radi na **relaciji Rožaje-EU**. S druge strane, **35%** građana **planira da ostane** u Rožajama. Ovaj grafikon jasno ilustruje paradoks: dok građani Rožaja snažno žele EU, oni istovremeno vide EU kao put za lični odlazak iz grada.

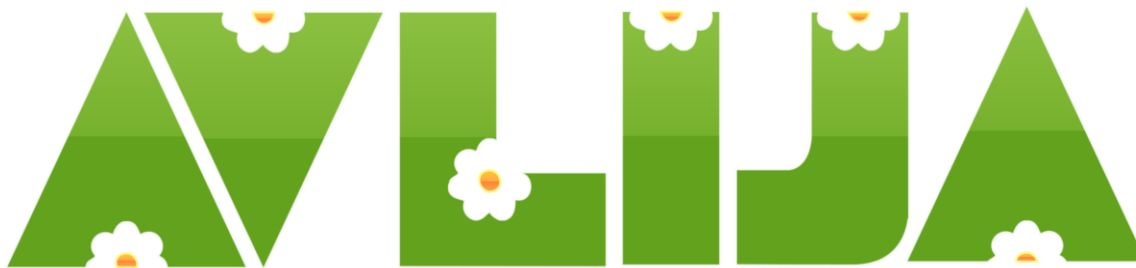
3.1.Diskusija

Rezultati istraživanja potvrđuju početnu hipotezu da građani Rožaja dominantno podržavaju evropske integracije Crne Gore, ali da je taj entuzijazam duboko isprepletan sa lokalnim socio-ekonomskim realnostima i strahovima.

Ključni nalaz diskusije je **paradoksalan odnos prema mobilnosti**. Dok ispitanici vide olakšano putovanje i rad u EU kao najveću prednost (40%), istovremeno identifikuju dodatno iseljavanje iz Rožaja kao najveći rizik (55%). Ovo ukazuje da Rožajci ne vide EU samo kao sistem vrijednosti ili fondova, već primarno kao put za rješavanje lične egzistencije, što je direktna posljedica visoke nezaposlenosti na sjeveru.

Takođe, istraživanje je jasno demistifikovalo izvor proevropskog stava: on ne dolazi iz zvaničnih kampanja, već iz **direktnog kontakta sa dijasporom**. Iskustva rođaka iz EU zemalja presudno oblikuju mišljenje 68% građana. Dijaspore služi kao "prozor u EU", prenoseći sliku visokog standarda, ali i uređenog sistema pravne zaštite, što objašnjava i visoko povjerenje (72%) da će EU značajno poboljšati položaj manjinskih naroda.

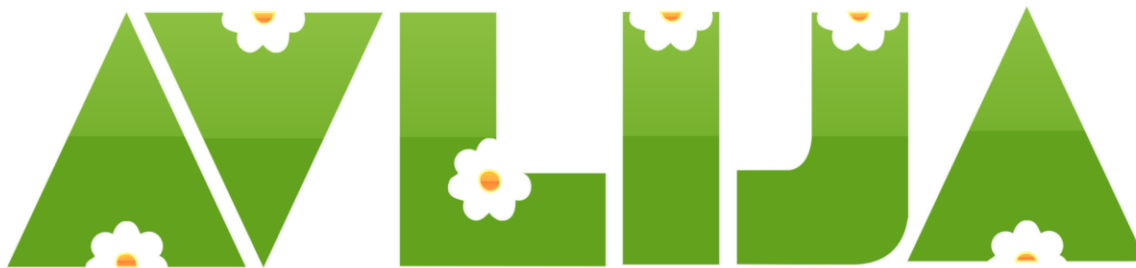
Konačno, samoprocjena informisanosti (50% je samo "djelimično informisano") ukazuje na ozbiljan prostor za rad lokalnih NVO. Građani žele u EU, ali ne razumiju u potpunosti proces, već svoja očekivanja baziraju na anegdotalnim dokazima iz dijaspore.

3.2.Preporuke

Na osnovu dobijenih rezultata, NVO AVLIJA preporučuje sljedeće korake:

1. **Pokretanje ciljanih "EU Info" kampanja na lokalnom nivou:** Fokusirati se na pojašnjavanje konkretnih benefita, ali i obaveza koje donosi članstvo, van apstraktnih političkih fraza. Kampanje treba da vode lokalni mladi ljudi kako bi se povećalo povjerenje.
2. **Sprovođenje edukacija o EU fondovima za poljoprivredu i preduzetništvo:** S obzirom da 20% građana vidi prednost u fondovima, potrebno je obučiti mlade i poljoprivrednike iz Rožaja kako da pišu projekte i iskoriste novac koji će postati dostupan, radi otvaranja radnih mjesta kod kuće.
3. **Kreiranje lokalnih strategija za zadržavanje mladih:** Istraživanje je "crveni alarm" u pogledu migracionih namjera. Neophodan je hitan dijalog između Opštine, NVO sektora i privrednika kako bi se stvorile prilike za mlade u Rožajama prije otvaranja granica EU.
4. **Aktivnije uključivanje dijaspore u lokalni razvoj:** Dijaspore je ključni influencer. Potrebno je kreirati mehanizme koji bi im olakšali investiranje u lokalne biznise u Rožajama, a ne samo slanje doznaka za potrošnju.

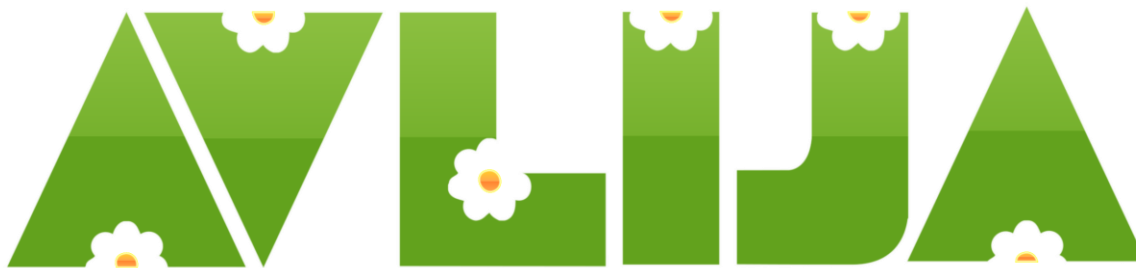

4.ZAKLJUČAK

Istraživanje **"Evropski horizonti Rožaja"** jasno pokazuje da je opština Rožaje proevropski orijentisana sredina, sa ubjedljivom većinom građana (preko 80%) koji podržavaju članstvo Crne Gore u EU. Međutim, ova podrška nije bezuslovna i nosi sa sobom duboku zabrinutost za opstanak lokalne zajednice.

Dok građani s nadom gledaju ka Briselu, očekujući bolji životni standard, jačanje vladavine prava i bolju zaštitu manjinskih prava, dominantan strah od "pražnjenja grada" nakon otvaranja granica predstavlja ključni izazov. Rožaje se nalazi na prekretnici: EU integracije mogu biti ili motor razvoja koji će iskoristiti potencijale regije i dijasporu, ili mehanizam koji će ubrzati odlazak najvitalnijeg dijela stanovništva.

NVO AVLIJA ovim istraživanjem daje doprinos razumijevanju ovog kompleksnog odnosa. Naša poruka je jasna: put ka EU je poželjan, ali on zahtijeva hitnu lokalnu akciju, bolju informisanost i konkretne ekonomske prilike u Rožajama, kako bi "evropski horizonti" postali realnost u našem gradu, a ne samo razlog za odlazak iz njega.

5. PRILOG (ANKETNI UPITNIK)

ANKETNI UPITNIK

Naziv istraživanja:

"Evropski horizonti Rožaja: Percepcije, očekivanja i stavovi građana o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji"

Poštovani,

Molimo Vas da izdvojite nekoliko minuta za popunjavanje ovog upitnika. Cilj istraživanja je prikupljanje stavova građana Rožaja o procesu evropskih integracija Crne Gore.

Anketa je potpuno anonimna. Vaši odgovori će se koristiti isključivo u zbirnom obliku, za potrebe statističke analize u okviru istraživanja. Molimo Vas da odgovarate iskreno.

Unaprijed hvala na saradnji!

(Molimo Vas da zaokružite slovo ispred odgovora koji najbolje odražava Vaše mišljenje ili situaciju)

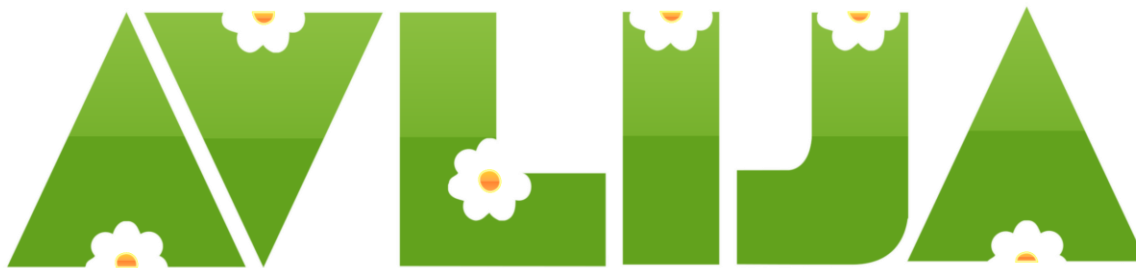
I DEMOGRAFSKI PODACI

1. Pol i starosna dob:

- a) Muško | 18–35 godina
- b) Muško | preko 35 godina
- c) Žensko | 18–35 godina
- d) Žensko | preko 35 godina

2. Koji je Vaš trenutni radni status?

- a) Zaposlen/a (javni ili privatni sektor)
- b) Nezaposlen/a

- c) Student / Učenik
- d) Penzioner/ka
- e) Ostalo

II STAVOVI O EU INTEGRACIJAMA

3. Generalno gledano, da li podržavate članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji (EU)?

- a) Da, u potpunosti
- b) Uglavnom da
- c) Uglavnom ne
- d) Ne, uopšte
- e) Nemam definisan stav

4. Ukoliko bi se sutra održao referendum o ulasku Crne Gore u EU, kako biste glasali?

- a) Glasao/la bih ZA ulazak
- b) Glasao/la bih PROTIV ulaska
- c) Ne bih izašao/la na glasanje

III SPECIFIČNOSTI ROŽAJA: OČEKIVANJA, RIZICI I DIJASPORA

5. Šta smatrate NAJVEĆOM PREDNOŠĆU ulaska u EU konkretno za opštinu Rožaje? (Odaberite samo JEDAN odgovor)

- a) Pобољшanje životnog standarda i veće plate
- b) Pristup EU fondovima za razvoj poljoprivrede i infrastrukture
- c) Olakšano putovanje, rad i školovanje u zemljama EU
- d) Jačanje vladavine prava i efikasnija borba protiv korupcije

6. Šta smatrate NAJVEĆIM RIZIKOM ili manom ulaska u EU za opštinu Rožaje? (Odaberite samo JEDAN odgovor)

- a) Povećanje troškova života i cijena proizvoda

- b) Dodatni talas iseljavanja (migracija) stanovništva iz Rožaja
- c) Gubitak dijela nacionalnog i kulturnog identiteta
- d) Strogi EU propisi koji mogu opteretiti male proizvođače i biznise

7. U kojoj mjeri na Vaše mišljenje o EU utiču iskustva i priče Vaše rodbine i prijatelja iz rožajske dijaspore koji žive u zemljama EU?

- a) Veoma mnogo – njihova iskustva su mi presudna
- b) Djelimično – uzimam njihova iskustva u obzir
- c) Nimalo – svoje mišljenje formiram na osnovu drugih izvora

8. Da li smatrate da će se ulaskom Crne Gore u EU poboljšati položaj i prava manjinskih naroda?

- a) Da, značajno će se poboljšati
- b) Neće biti bitnih promjena u odnosu na sadašnje stanje
- c) Položaj i prava će se pogoršati

IV INFORMISANOST I BUDUĆNOST

9. Kako biste ocijenili sopstvenu informisanost o procesu evropskih integracija i tome šta on donosi običnim građanima?

- a) Odlično informisan/a
- b) Djelimično informisan/a
- c) Slabo informisan/a
- d) Uopšte me ne zanimaju te informacije

10. Koje je Vaše realno očekivanje – kada će Crna Gora postati punopravna članica EU?

- a) Do 2028. godine
- b) Do 2030. godine
- c) Do 2035. godine
- d) Nikada

11. Kakvi su Vaši lični planovi za budućnost u odnosu na život u Rožajama?

- a) Planiram da se odselim u neku od zemalja EU u bliskoj budućnosti
- b) Planiram da ostanem da živim u Rožajama
- c) Odlazak zavisi od brzine ulaska CG u EU (otići ću ako ne uđemo skoro)
- d) Već živim i radim na relaciji Rožaje – inostranstvo (EU)

Hvala Vam na učešću!